

УДК 811.111:81'25

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ МОРСЬКОГО ФЛОТУ

Шапочка К. А., Бондур Ю. В.

У статті розкрито особливості організації процесу формування іншомовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців-перекладачів морського флоту.

Ключові слова: іншомовна комунікативна компетенція, фахівці-перекладачі, морська термінологія.

В статье описываются особенности организации процесса формирования иноязычной коммуникативной компетенции будущих специалистов-переводчиков морского флота.

Ключевые слова: иноязычная коммуникативная компетенция, специалисты-переводчики, морская терминология.

The article focuses on the peculiarities of the process of future navy specialist-interpreters foreign language competence formation.

Key words: foreign language competence, interpreters, marine terminology.

Науково-технічний прогрес вносить значні зміни у всі сфери розвитку суспільства, в тому числі у мовну картину світу, у зв'язку з чим виникає нагальна потреба вдосконалення системи передавання та обробки інформації, співробітництва науковців різних країн у найрізноманітніших сферах науки й техніки.

Ми розуміємо, що переважну частину лінгвістичного фонду складає фахова лексика, тому доля термінів у лексичному складі мови стрімко зростає. Сьогодні лінгвісти надають велике значення вивченню закономірностей утворення термінів, їх структури та семантики, аспектам упорядкування, питанням перекладу, розглядають термінологію як важливу складову сучасної літературної мови. Крім того, методи термінологічних досліджень зумовлюються соціально-прагматичними чинниками, надають термінологічній науці прикладного характеру, об'єктивують процеси дослідження відповідно до вимог конкретної сфери професійної діяльності.

Оскільки Україна це морська держава, тому закономірно, що українська мова має складну систему морської лексики. Вихід, України на світовий ринок потребує, щоб українські майбутні фахівці-перекладачі володіли англо-українською морською термінологією, яка впродовж тривалого часу активно не використовувалася ними.

Морська терміносистема як найдавніша фахова термінологія неодноразово була предметом лінгвістичного аналізу в українському мовознавстві (Т. Панько, І. Кочан, Г. Мацюк, А. Бурячок, Б. Якимович та ін.). Окремі етапи розвитку військової та морської термінології (княжа доба, козацька доба, доба правління Петра I) знайшли відображення у розвідках А. Генсьорського, П. Коваліва, Г. Халимоненка, В. Горобця, М. Худаша, А. Москаленка, М. Рогаль та ін. Особливої уваги заслуговує праця О. Горбача "Українська морська й судноплавна термінологія".

Численні аспекти проблем становлення, лінгвістичних особливостей, семантики, дериваційних процесів та стилістичного функціонування галузевих термінологій розглянуто у працях В. Виноградова, Д. Ушакова, А. Реформатського, В. Лейчика, Т. Кияка, Т. Панько, Ф. Циткіної та ін.

В процесі попередніх досліджень було вивчено окремі питання історії морської терміносистеми, семантики деяких термінів, їх функціонування і стилістичного забарвлення. Проте безсумнівний науковий і практичний інтерес має дослідження такого питання як особливості організації процесу формування

іншомовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців-перекладачів морського флоту, де головним є вивчення морської термінології.

Теоретичними джерелами дослідження іншомовної комунікативної компетенції стали наукові розробки вчених, виконані в межах теорії: мовленнєвої діяльності й спілкування (Л. Виготський, В. Гумбольдт, М. Жинкін, І. Зимняя, О. Леонт'єв, Л. Паламар, В. Скалкін); навчання іноземних мов зі спеціальною метою (І. Берман, В. Бухбіндер, Б. Коффі, Р. Джонсон, Г. Стоун, І. Тюдор, Е. Уотерс, Д. Уільямс, Т. Хатчінсон, Д. Хеннінг, Х. Холік, Ф. Епперт); навчання професійної іншомовної лексики (Л. Абросимова, Л. Богатікова, І. Драгомирецький, С. Коломісць, Л. Манякіна, Є. Мірошниченко, Л. Михайлова, О. Тарнопольський, В. Топалова); комунікативного підходу до навчання іноземних мов (Л. Біркун, С. Брумфіт, О. Волобуєва, О. Волченко, Л. Голубенко, Р. Джонсон, Т. Дученко, М. Каналь, Г. Китайгородська, Т. Левченко, Е. Пассов, С. Савін'юн); контекстного й особистісно-орієнтованого навчання (О. Вербицький, М. Євтух, Л. Кондрашова).

Проте, незважаючи на значні напрацювання у галузі формування іншомовної комунікативної компетенції та морської термінології, низка питань залишається недостатньо дослідженою. Це може призвести до виникнення термінологічної синонімії, до невірної чи варіативного тлумачення термінів. А це, в свою чергу, порушує безпеку морського й річкового транспорту. Крім того, спеціалісти цієї галузі змушені іноді звертатися до англійської морської/річкової термінології, щоб влучніше назвати спеціальне поняття.

У світлі вищезазначеного *актуальність даної статті* визначається загальною спрямованістю сучасних термінознавчих досліджень української германістики на дослідження мовних та позамовних факторів розвитку галузевих терміносистем, а також зумовлена необхідністю дослідити особливості перекладу морських термінів з метою теоретичного та практичного вирішення проблеми формування іншомовної комунікативної компетенції у майбутніх фахівців-перекладачів морського флоту.

Аналіз проведений С. Козак, вказує на досить високий ступінь практичної значущості іноземної мови в галузі професійної діяльності вітчизняних фахівців морського флоту, оскільки, як зазначає С. Козак, 97% з-поміж них, виконуючи різноманітні функціональні обов'язки, працюють на іноземних суднах та в зарубіжних портах; використовують іноземну мову у сфері їхньої професійної діяльності та спілкування.

Однак, слід зазначити, що абітурієнти мають недостатній рівень мовної підготовки, на початок навчання у вищих рівень мовної підготовки абітурієнтів складає 1/3 частини лексики від тієї кількості лексичних одиниць англійської мови, якою повинні володіти випускники шкіл. Наступною проблемою, що впливає на кінцевий результат є дефіцит часу, що відведено для вивчення іноземної мови загалом і спеціально призначеного для вивчення професійно орієнтованих тем. Крім того неадекватність іншомовних текстів новому змісту та функціональній спрямованості професійної діяльності і спілкування майбутніх фахівців морського флоту; недооцінка викладачами іноземної мови психолого-педагогічних механізмів формування знань, умінь та навичок у тих, кого навчають, під час засвоєння ними інформації іноземною мовою; необґрунтованість добору лінгвістичних засобів та методичних стратегій, що використовуються під час реалізації викладачами іноземної мови як загальних цілей означеної дисципліни, так і конкретних дидактичних, виховних та розвивальних завдань призводять до труднощів у формуванні іншомовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців-перекладачів морського флоту.

Відтак, на нашу думку, об'єктивними чинниками, що погіршують практичне використання іноземної мови з професійною метою майбутніми фахівцями-перекладачами морського флоту, є низький рівень підготовки до іншомовного мовленнєвого спілкування із зарубіжними партнерами; не сформованість професійного лексикону та основних видів іншомовної усної мовленнєвої діяльності; незнання основ ділової іноземної мови; не доведеність до автоматизму навичок побудови діалогічного мовлення та ведення іноземною мовою професійно спрямованої бесіди.

Ми пропонуємо розробити необхідне дидактичне забезпечення базисного етапу процесу формування іншомовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців-перекладачів морського флоту враховуючи принцип рольової гри. Це, сприяє міцному засвоєнню студентами граматичного та лексичного мінімуму, роботі з іноземною літературою за спеціальністю, оволодінню способами й алгоритмами професійного спілкування в межах офіційних та неофіційних ситуацій інформаційно-мовленнєвої взаємодії із зарубіжними партнерами та носіями іноземної мови.

Важливим є те, що ми пропонуємо без зміни кількості навчальних годин, відведених на вивчення англійської мови, а саме “Практика усного й писемного мовлення”, “Практичний курс перекладу з основної мови”, вже з першого курсу стимулювати формування основних компонентів іншомовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців-перекладачів морського флоту в їх нерозривній єдності: лінгвістичного, стратегічного, соціокультурного й професійного.

Збагачення тематики можливе за рахунок уведення активної та професійно орієнтованої лексики, адекватної змісту й способам реалізації основних комунікативних намірів фахівців морського флоту під час взаємодії із зарубіжними партнерами. З цією метою на заняттях з англійської мови слід створювати таке середовище навчання, за якого студент став би головною діючою особою у процесі формування іншомовної комунікативної компетенції, відчував би себе вільно і комфортно, брав би активну участь у обговоренні кожної теми і вирішенні комунікативних задач. У зв'язку з цим, не зменшуючи ролі і значення читання, аудіювання та письма, слід віддавати перевагу ситуаціям живого активного спілкування студентів як один з одним так і з викладачем. Відтак, активне живе іншомовне спілкування буде виступати основною формою організації навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Крім того, активне використання різних форм роботи, а саме групових, колективних, індивідуальних та проектних сприятимуть розвитку іншомовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців-перекладачів морського флоту.

Зауважимо, що особливістю навчання іноземної мови з урахуванням рольової гри та є специфічна дидактична система активної підготовки студентів до реалізації основних типів комунікативних намірів у межах соціально-побутових, соціокультурних та професійних ситуацій їхньої майбутньої діяльності та спілкування із зарубіжними партнерами.

Спілкування у процесі виконання ролі (туриста, пасажира, моториста, судномеханіка, судноелектрика, бункеровщика, капітана), розігруванні різних типів діалогів (діалог-довідка, діалог-розпитування, діалог-з'ясування, діалог-уточнення, діалог-пояснення), дидактичних, сюжетно-рольових та ділових ігор, що вимагають реалізації комунікативних намірів сприятимуть формуванню іншомовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців-перекладачів морського флоту. Це надасть їм можливість проявляти самостійність мислення та активність у використанні засобів іноземної мови.

Література

1. Волченко О. М. Освітнє комунікативне середовище як педагогічна умова формування майбутніх учителів іноземних мов / О. М. Волченко // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – К.: Міленіум, 2005. – Частина 2. – С. 55-63.
2. Зимняя И. А. Репродуктивность и продуктивность в обучении иностранным языкам // Иностранные языки в школе. – 1992. – № 1. – С. 16-20.
3. Китайгородская Г. А. Методические основы интенсивного обучения иностранным языкам / Г. А. Китайгородская – М.: Изд-во МГУ, 1986. – 176 с.
4. Козак С. В. Формування іномовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців морського флоту / С. В. Козак // – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04. “Теорія і методика професійної освіти”/ Південноукраїнський державний педагогічний університет (м. Одеса) ім. К. Д. Ушинського. –Одеса, 2001. – 270 с.

5. Лотте Д. С. Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминологических элементов / [предисл. Т. Л. Канделаки, С. В. Гринева] / Д. С. Лотте. – М.: Наука, 1982. – 149 с.

6. Пассов Е. И. Коммуникативное иноязычное образование. Концепция развития индивидуальности в диалоге культур / Е. И. Пассов. – Липецк: ЛГПИ – РЦИО, 2000. – 204 с.

7. Реформатский А. А. Термин как член лексической системы языка / А. А. Реформатский // Проблемы структурной лингвистики. – М.: Наука, 1986. – С. 163-198.